

Tisztelt Képviselő Asszony! Tisztelt Képviselő Úr!

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a WWF Magyarország Alapítvány és a TRAFFIC üdvözi *Az állatok védelme érdekében szükséges egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról* szóló T/17434. számú törvényjavaslatban megjelenő jogalkotási szándékot.

Szervezeteink álláspontja szerint is jelentős aggodalomra adnak okot az elmúlt időszakban tapasztalt példátlan mértékű természetkárosítási esetek, ezért az ilyen típusú ügyek felderítését segítő, valamint a visszatartó hatású normák megalkotása véleményünk szerint is fontos és sürgős feladat.

Az alábbiakban tett javaslatainkkal a törvényjavaslatban részletezett jogalkotói szándék hatékonyabb érvényesülését szeretnénk elősegíteni. Mindhárom aláíró szervezet jelentős tudással és szakmai tapasztalatokkal rendelkezik: a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 1974 óta képviseli a hazai madárvilág védelmét és az emberi életminőség és a biológiai sokféleség megőrzésével kapcsolatos ügyeket, a 30 éves WWF Magyarország Alapítvány a világ legnagyobb természetvédelmi alapítványának hazai szervezete, a TRAFFIC a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló nemzetközi egyezmény (CITES) alapján védett fajok kereskedelmét 45 éve monitorozó szakmai szervezet. Jelen javaslatunkban az évek során felhalmozott tudásunkkal szeretnénk az egészséges környezethez való jog, valamint a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok jövő nemzedékek számára való megőrzése érdekében vállalt Alaptörvényből fakadó kötelezettségek érvényesülése érdekében a törvényalkotást segíteni.

A fentieknek megfelelően kérjük a tisztelt képviselőket, hogy szíveskedjenek megfontolni, és támogatni az alábbi javaslatokat a T/17434. számú törvényjavaslat kapcsán.

1. Általános észrevételek a T/17434. számú törvényjavaslathoz

Mindenekelőtt szeretnénk leszögezni, hogy természetvédelmi szakmai szervezetekként állatvédelmi kérdésekben nem nyilvánítunk véleményt, mivel a természetvédelem és állatvédelem eltérő szakmai megközelítést és különböző szakpolitikai eszközöket igénylő ágazatok. Javaslataink tehát a T/17434. számú törvényjavaslathoz kapcsolódó természetvédelmi kérdésekre vonatkoznak.

Alapvetően egyetértünk azzal a jogalkotói szándékkal, miszerint a természetkárosítás ügyekben szükséges hatékonyabbá tenni a büntetőjogi fellépést, azonban véleményünk szerint több cél a jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) megfelelő alkalmazásával is elérhető. Ugyanakkor rendkívül pozitívan értékeljük, hogy számos régóta fennálló szakmai probléma rendezését is megcélozza a törvényjavaslat, és úgy véljük, ha lehetőség nyílna a további szakmai diskurzusra a témában, az még inkább elősegítené a jogalkotói szándék hatékonyabb érvényesülését.

A szakmai egyeztetések szükségességét a téma összetettsége indokolja. A környezet- és természet elleni bűncselekmények tényállásainál a büntetőjogi felelősség megállapításához gyakran olyan speciális természettudományos szakértelmet igénylő kérdésekben is kell dönteni, amelyekhez szerteágazó környezetjogi és ágazati ismeretek szükségesek. A büntetőjogi tényállásokat ugyanis számos esetben bonyolult ágazati jogszabályok töltik ki tartalommal, és a szakértői közreműködés sem tudja minden esetben biztosítani az ügyek szakmailag kielégítő elbírálását. Szintén fontos probléma, hogy az ilyen bűncselekmények ritkán kerülnek napvilágra. Álláspontunk szerint elsősorban a büntetőeljárásban részt vevő szervek kapacitásainak bővítésére lenne szükség a látencia felszámolásához és a hatékonyabb fellépéshez. Oktatással, specializációval, hatékony információcserével lehetne orvosolni több jelenleg felmerülő problémát. A tisztelt Ház előtt fekvő törvénymódosítás ezt a kérdéskört sajnos nem rendezi, és bár számos kérdést pusztán törvényalkotással nem is lehet kezelni, azonban a források és a keretek biztosítására lenne lehetősége az Országgyűlésnek. Ezzel együtt újfent hangsúlyozzuk, hogy támogatjuk a törvényalkotót a környezet- és természet elleni bűncselekmények elleni fellépés hatékonyságát javító törekvésekben.

A fentiekben részletezett okokból véleményünk szerint a jogalkotói szándék hatékony elérését nagyban segítené, ha az érintett szervekkel széles körű egyeztetés történne a szükséges intézkedésekről, beleértve a jogszabály-módosításokat is. A büntetőeljárásban nem közvetlenül részt vevő, de természet- és környezetvédelmi szempontból kikerülhetetlen tudással rendelkező szervek, beleértve a minisztériumokat, és más államigazgatási szerveket, valamint a büntetőeljárásban résztvevő rendőrség, ügyészség, és természetesen a bíróságok, a környezet- és természet elleni bűncselekményekben ítélkező bírák tapasztalatai és javaslatainak ismerete egyaránt elengedhetetlen a megfelelő szabályozási környezet átalakításához. A bűnüldöző szervek munkáját segítő szakértők és nem kormányzati szervezetek álláspontja is hasznosnak bizonyulhatnak, mi magunk is szívesen hozzájárulunk a szakterületünkkel kapcsolatos jogszabálytervezetek véleményezéséhez. Ezen felül a közelmúltban létrejött a Nemzeti Környezeti Biztonsági Munkacsoport megalakulását is rendkívül pozitív előrelépésnek tartjuk, véleményünk szerint a hét államigazgatási szerv együttműködési megállapodása a környezeti bűnözés ellen egy egyértelmű jó gyakorlat Magyarországon, érdemes az ilyen szervezetek tapasztalataira is alapozni. A környezet- és természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos információcsere, oktatás ennek a munkacsoportnak a célkitűzéseiben is szerepel, érdemes lenne az ő munkájukra is építeni.

2. Javaslatok T/17434. számú törvényjavaslat 2. §-ában foglaltakhoz

- *Javasoljuk, hogy a mérgezett csalétek szándékos természetbe való kihelyezése a bizonyítottan elpusztított védett természeti értékek számától és faji hovatartozásától függetlenül is, a potenciális veszélyekre tekintettel hatékony szankcióban részesüljön.*

A törvényjavaslat a természetkárosítás minősített esetei közé emeli az élővilág méreggel történő veszélyeztetését. E tényállás elkövetési tárgyai a Btk. 242. § (1) bekezdése szerinti védett fajok egyedei lennének. Álláspontunk szerint azonban a cselekmény társadalomra veszélyessége nem csupán ezeknek az élőlényeknek a veszélyeztetésében jelentkezik. A fokozottan védett vagy a bűncselekményi értékhatárt meghaladó természetvédelmi értékű védett fajok pusztulása

esetleges, azonban a természetbe szándékosan kihelyezett mérgezett csalétek a táplálékláncba kerülve súlyosan károsíthatja a környezetünket. A környezetkárosítás tényállásának megítélése ugyanakkor nem egyértelmű, mivel a közvetett hatások sokszor rendkívül nehezen mutathatók ki és az okozati összefüggések bizonyítása és értékelése is igen bonyolult. Az előbbi pontban hangsúlyozott szakértelem igénye a mérgezések eseteknél is rendkívül fontos.

Véleményünk szerint az élővilág mérgező alkalmazásával történő veszélyeztetése, károsítása olyan társadalomra veszélyes cselekmény, melynek jogi tárgya nem csupán a természeti környezet védelméhez fűződő társadalmi érdek, az emberi környezet védelme is ide sorolandó. Az elkövetési tárgy tekintetében pedig a föld, a levegő, a víz, és az élővilág védelme a mérgek káros hatásaitól az állam kötelessége abban az esetben is, ha a mérgezés következtében nem csak védett fajok pusztultak el.

3. Megfontolásra javasolt kérdések a környezet és természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatban

- *Javasoljuk, hogy a büntetőjogi szankció reflektáljon arra, ha valamely környezet- és természethasználattal összefüggésben álló foglalkozási szabály hatálya alatt álló személy – például veszélyes anyagok kezeléséért, vagy valamely természeti erőforrással kapcsolatos gazdálkodási tevékenységért felelősek, vagy védett fajokkal, illetve származékaikkal folytatnak kereskedelmi tevékenységet – foglalkozási szabály megszegésével összefüggésben követ el természet- és környezet elleni bűncselekményt.*

A környezeti elemekkel és védett természeti értékekkel, illetve területekkel kapcsolatos feladatok ellátása, továbbá a természeti erőforrások kiaknázása speciális szakértelmet igényel, és szerteágazó joganyag szabályozza az ilyen tevékenységeket. Jelenleg a Btk. nem reflektál arra, ha valaki foglalkozási körében, a foglalkozási szabályok megszegésével követi el a természet- vagy környezetkárosítás bűncselekményét, bár a kerettényállás háttérjogszabályaiban számos helyen megjelenő foglalkozási, engedélyezési előírások garantálják a környezet védelméhez fűződő társadalmi érdek érvényesülését. Ugyan a büntetési tétel kiszabásának mérlegelése során lehetőség van a foglalkozási körrel járó felelősség figyelembe vételére, azonban az igen heterogén elkövetési módok közül a foglalkozási szabály megszegésével történő környezet- vagy természetkárosítás társadalomra veszélyessége álláspontunk szerint kiemelkedő.

Tapasztalataink azt mutatják, ilyen esetekben a gondatlan elkövetés elválasztása a szándékosságtól nem célravezető. Például az MME adatbázisa szerint a mérgezések mellett a nem megfelelően üzemeltetett csapdák és a véletlen vagy véletlenül vallott kilövés is több esetben okozták fokozottan védett madárfajok pusztulását az elmúlt két évben. Ezekben az esetekben a foglalkozási szabály hatálya alatt álló gyanúsítottak rendre gondatlanságra hivatkozással kerültek el a büntetőjogi szankciót.

A Btk. jelenleg csak a természetkárosítás minősített esetének gondatlan elkövetését rendeli büntetni. Ehhez azonban az elkövetési tárgynak, a védett faj egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett természetvédelmi értékének együttes összege el kell érje a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb

érték kétszeresét. A másik eset, aminek gondatlan alakzata lehet, ha a terhelt cselekménye az élő szervezet állományának fennmaradását veszélyezteti. A mérgezéssel és csapdázással kapcsolatos példák jól illusztrálják ezeket a problémákat is: egyfelől a fent tárgyalt kérdéskör itt is releváns, a környezetbe kijutó mérgektől függetlenül is veszélyes, hogy hány védett faj pusztulását lehet a méreggel visszaélő számlájára írni, mivel az potenciálisan háziállatokra és emberre is halálos veszélyt jelenthet. Másfelől a dűvadgyérítésre használt csapdák szabálytalan üzemeltetésére a természetkárosítástól függetlenül is szigorúbb szankcionálást igényelne.

Javasoljuk az érintett szervekkel való egyeztetést ennek a kérdéskörnek a megnyugtató orvoslására.

- *A fentiekkel összefüggésben felhívjuk a figyelmet a környezet- és természet elleni bűncselekményekhez kapcsolódó illegális pénzügyi tranzakciók felderítésének a szükségességére. Javasoljuk továbbá, hogy a büntetőjogi szankció reflektáljon az üzletszerűsége, valamint a bűncselekmény által generált profitra, valamint az illegálisan megszerzett vagyon elkobzására a környezet- és természet elleni bűncselekmények esetén is.*

A védett fajok illegális kereskedelme évente globálisan a kábítószer-, fegyver- és emberkereskedelemhez hasonló méretek ölt, azonban mindez nem párosul hasonló büntetőjogi szankciókkal és rendkívül magas a látencia, így a bűncselekmény elkövetése az érdemi felelősségre vonás alacsony kockázata mellett rendkívül magas bevétellel kecsegtet. Korrupció, gazdasági bűncselekmények, valamint szervezett bűnözés is hozzájárul ennek a nagyságrendnek a fennmaradásához. A Btk. 242. § (1) bekezdés c) pontjában szabályozott természetkárosítás tényállás alapján viszont *ad absurdum* az is előfordulhat, hogy ugyanolyan büntetést kap az a turista, aki a nyaralásról hazahozott egy elefántcsontszobrot, és az terhelt is, aki üzletszerűen kereskedett védett fajokkal illegálisan, adott esetben több millió forintos bevételre tett szert, és egy pénzbüntetés vagy akár egy szabadságvesztés büntetés sem fogja hosszabb távon visszatartani sem őt, sem pedig a hasonló tevékenységekben utazó társait az illegális kereskedelemtől. A büntetőeljárásban részt vevő szervekkel és a jogterület szakértőivel való egyeztetést javasoljuk a megfelelő eszköz kiválasztásához, és amennyiben jogszabály-módosítás is szükséges, a hatékony szabályozási módszer kiválasztásához.

4. Megfontolásra javasolt intézkedések a T/17434. számú törvényjavaslat 7. §-ában szereplő kiegészítésekkel összefüggésben

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) T/17434. számú törvényjavaslat 7. §-ában szereplő kiegészítéssel összefüggésben, a felmerült állatvédelmi kérdéseken túl meglátásunk szerint több olyan problémát is szükséges kezelni, melyek az Országgyűlés alapos megfontolását igénylik. Ennek megfelelően javasoljuk, hogy az alábbi, véleményünk szerint alapvető kérdéseket is szíveskedjenek figyelembe venni.

- *Javasoljuk, hogy ne csupán gerinces állatokra, hanem minden élőlénycsoport védelmére terjedjen ki a Be. 319. § tervezett (8) bekezdésének tervezett módosítása az alábbi szempontok szerint.*

A gerinces élő állatok védelmén túl jelentős problémát jelent minden egyéb élőlény – például illegális kereskedelmi tevékenység során elkobzott egzotikus növények – lefoglalásakor azok elhelyezése, mivel ezek életben tartása gyakran speciális szakértelmet, különleges eszközöket igényel. Amennyiben a büntető eljárás ideje alatt elpusztulnak a lefoglalt élőlények az nem csupán etikai, környezet- és természetvédelmi szempontból jelent problémát, hanem a bizonyítást is nehezíti, ezáltal pedig az igazságszolgáltatás hatékonyságát hátráltathatja.

- *Kiemelten javasoljuk a lefoglalt élőlények és származékaik elhelyezését ellátó intézmények számára dedikált költségvetési keret kerüljön elkülönítésre, hogy azok a lefoglalás ideje alatt megfelelő minőségben tudják gondozni a befogadott élőlényeket.*

Az előbbiekkal szorosan összefüggő probléma, hogy a büntetőeljárás során lefoglalt élőlények és azok származékai ideiglenes elhelyezésének nincsen megfelelő finanszírozása Magyarországon. A speciális szakértelmmel rendelkező nagyobb állatkertek, botanikus kertek, mentőközpontok és nemzeti park igazgatóságok, valamint az illegális tevékenységgel érintett fajok származékai – például prém, elefántcsont, preparátum – esetében rendszerint múzeumok rendes tevékenységükön felül, külön finanszírozás nélkül csupán hivatástudatból vállalják a sokszor jelentős állatorvosi költséggel és speciális eszközigénnyel járó elhelyezés megterhelő feladatát.

Végezetül fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a védett fajokkal kapcsolatos természetkárosítási ügyekben olykor bonyolult egyértelműen megállapítani, hogy a bűncselekmény sérti-e a természetvédelmi kezelő (nemzeti park igazgatóság), és bizonyos esetekben az érintett nyilvánosság jogát, illetve jogos érdekét. Álláspontunk szerint segítené az ilyen ügyek hatékony elbírálását, ha a működési területével érintett nemzeti park igazgatóság minden esetben, illetve érintettségük esetén – az Aarhusi Egyezményrel összhangban – a környezeti érdekeket képviselő személyek, szervezetek is sértettként léphetnének fel.

Bízunk abban, hogy javaslataink, észrevételeink hozzájárulnak a minőségi jogalkotáshoz és segítik az Országgyűlés munkáját. Arra kérjük a tisztelt országgyűlési képviselőket, hogy a törvényjavaslat elfogadása előtt egyeztessenek az érintett szervekkel, és a szakmai álláspontokat, tapasztalatokat figyelembe véve fontolják meg, hogy hogyan érdemes ezt a számunkra is kiemelten fontos kérdést hatékonyan szabályozni. A törvényjavaslat további szakmai egyeztetése során is állunk szíves rendelkezésükre.

Kelt. Budapest, 2021. november 18.

Tisztelettel:

Dr. Halmos Gergő

MME

Sipos Katalin

WWF Magyarország

Kecse-Nagy Katalin

TRAFFIC